

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: конкурс за професор 3.6 – право (наказателно право)
обявен в Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Кл. Охридски” (ДВ, бр. 100 от 20.12. 2011 г.).

Кандидат: Пламен Александров Панайотов,
доцент по наказателно право,
в Юридическия факултет на
Софийски университет „Св. Кл. Охридски”
доктор по право

Рецензент: проф. д-р Александър Иванов Стойнов,

e-mail: a.stoinov@law.uni-sofia.bg

Единственият кандидат в конкурса за професор по наказателно право в Юридическия факултет на Софийски университет „Св. Кл. Охридски” е доц. Пламен Александров Панайотов, доктор по право, доцент по наказателно право в същия факултет.

I. За участие в конкурса кандидатът представя една монография, издадена през 2012 г., и дванадесет научни статии. В представения списък на всички публикации на кандидата коректно са обособени научните трудове след получаване на научното звание „доцент”. В материалите за рецензиране са приложени само тези от тях, с които кандидатът участва в настоящия конкурс. Всички представени трудове не повтарят тези, с които кандидатът е придобил образователната и научна степен „доктор” („кандидат на науките”) или представил за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Монографията „Наказателното право на Европейския съюз и българското наказателно право” (под № 3 от Списъка на публикациите) е ново и самостоятелно научно изследване, което не е свързано тематично с докторската дисертация на кандидата, нито с представените от него трудове в конкурса за доцент.

Статиите под № № 15, 16 и 25 от списъка са самостоятелни научни работи и нямат тематична връзка с представената монография.

Останалите научни статии, представени в конкурса, са посветени на различни проблеми от темата на монографията, но се отличават със своята актуалност и имат известно самостоятелно значение в представеното творчество на кандидата.

II. Кандидатът доц. д-р Пламен Панайотов е завършил Юридическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски” през 1983 г. с отличен успех. Има двадесет и осем години преподавателски стаж, докторатът си е защитил през 1993 г., доцент е по наказателно право от 1998 г.

Кандидатът познавам лично и от неговите трудове.

Като учен той се отличава с изключително трудолюбие, широка обща и специална правна информираност, и способност да подбира за теми на своите научни изследвания проблеми, които са от съществено значение за българското наказателно право и неговото хармонизиране с правото на Европейския съюз.

Доц. д-р Пламен Панайотов е участвал в различни научни конференции у нас и в чужбина. Специализирал е в Австрия и в Германия по проблеми на наказателното право.

Господин Панайотов беше народен представител в 39-то и 40-то Народно събрание, вицепремиер на Република България през периода 2003 – 2005 г. и председател на Съвета за европейска интеграция към българското правителство.

Представените в конкурса трудове съдържат много нови научни постановки, обогатяват съществуващите знания в областта на наказателното право и са много полезни за законодателния процес по привеждане на българското наказателно право в съответствие с европейските задължения на Република България. Направените в тях изводи почиват на пълен, задълбочен, критичен и всеотнаен анализ на действащата нормативна уредба, на Лисабонския договор и на

европейските директиви и регламенти. Използвана е богата научна литература и практиката на европейските съдилища.

Преподавателската работа на кандидата познавам от постъпването му през 1985 г като редовен асистент по наказателно право в Юридическия факултет на СУ “Св. Кл. Охридски”. Тя е много добра и полезна за студентите. Доц. Панайотов чете лекции по наказателно право – обща и особена част пред всички форми на обучение пред студентите от Юридическия факултет на СУ “Св. Кл. Охридски”.

III. Анализът на научните постижения на доц. д-р Пламен Панайотов определено води до извода, че те са новост в наказателноправната наука, обогатяват съществуващите знания в тази област на правното познание и могат да намерят приложение в законодателството и съдебната практика. Освен това кандидатът има интерес и в други области на правото, което личи и от интердисциплинарния характер на основния труд, представен в настоящия конкурс, както и от някои от неговите статии.

Особено внимание заслужава и фактът, че няколко от предложенията за усъвършенстване на законодателството, направени в представените трудове, вече са възприети от законодателя и представляват действащо право.

Не мога да оставя без внимание точния език и стил на неговите работи, както и умението му да представя разглежданите въпроси по един компетентен и увлекателен начин за читателя.

1. Монографията *„Наказателното право на Европейския съюз и българското наказателно право”* (С., „Сиби”, 2012 г., 375 стр.) е най-значимото произведение на доц. д-р Пламен Панайотов за настоящия конкурс. В нашата правна теория тя е единственото цялостно и задълбочено изследване на отношението между националното наказателно право и наказателното право на Европейския съюз.

Авторът е възприел класическа структура: увод, три глави и заключение. В края на монографията са приложени списъци с използваните нормативни актове на ЕС и на използваната практика на Съда на ЕС. В увода е обоснована необходимостта от изследване на тази нова за нашето право материя, като е очертан и обхватът на труда.

В увода ясно проличават основанията за структурата на разглеждания труд, базирани на развитието на европейското

право до и след влизане в сила на Лисабонския договор. На тази основа е изградено и изложението.

Конкретните приноси в тази монография са много, но тук ще посоча само най-съществените от тях.

В първата глава от разглеждания труд искам да отбележа като съществен принос диференцираното разглеждане на принципите за разпределяне на компетентността между Европейския съюз и държавите-членки. Авторът аргументирано обобщава, че след влизане в сила на Лисабонския договор компетентността на Европейския съюз дава възможност за хармонизиране на националните законодателства чрез тяхното унифициране, основано на регламентите и чрез сближаването им, чието основание са директивите.

Принос на труда е и анализът на различията в наказателноправната компетентност на ЕС и на процедурите, в рамките на които тя се осъществява.

В Глава втора на разглеждания труд са разграничени първичното и вторичното наказателно право на Европейския съюз, като най-съществената част от изложението е посветена на вторичното наказателно право. Тук следва да се посочат множество научни приноси на кандидата.

Преди всичко като принос на автора следва да се посочи определението на понятието за наказателно право на Европейския съюз като съвкупност от наказателноправни правила, включени в първичното право на Европейския съюз, тези, които са създадени от неговите институции и от държавите-членки при междуправителственото сътрудничество в рамките на Европейския съюз.

Съществен принос с теоретичен и практически интерес представлява обосноваването извод, че вторичното наказателно право на ЕС не се свежда само до установяване на стандарти относно особената част на наказателноправните системи на държавите-членки. Авторът изяснява, като много успешно систематизира и въпросите от общата част, във връзка с които са регламентирани стандартите за особената част. Тяхното възприемане във вътрешното наказателно право от държавите-членки, при съобразяване на вътрешното наказателно право със съответните нормативни актове на ЕС, е толкова задължително, колкото и съобразяването със стандартите при уреждане на отделни видове престъпления и на наказанията за тях. В изследването по-конкретно

са обособени задължителните стандарти, които се отнасят до основните институти на общата част на наказателното право: действието на наказателноправните норми по място и спрямо лицата; диференциране на наказателната отговорност в зависимост от формата на вина при осъществяване на престъплението; стadiите на умишлено осъществяване на уредените престъпления; формите на съучастие при умишлено осъществяване на регламентирани престъпления; доброволният отказ от започнало осъществяване на приготвяне или на опит и от съучастие; подбуждането и явното подбуждане към престъпление; допустителството; рецидивът при осъждане на дееца с влязла в сила присъда, постановена в друга държава-членка; някои от формите на усложнената престъпна дейност; кои престъпления следва да бъдат от общ характер и кои – от частен характер; погасяването на наказателното преследване или на наложеното наказание поради изтичане на предвидената в закона давност; определянето на съдържанието на понятия в наказателното право като тежко престъпление, длъжностно лице, леки или маловажни случаи и тежки случаи на престъпления.

На основата на задълбочен анализ в тази част на труда са посочени и случаите, в които българското наказателно право все още не е съобразено със стандартите, които са задължителни за държавите-членки. Тази част от изложението е изключително полезна за започналото хармонизиране на българското наказателно право с това на Европейския съюз.

В третата глава авторът анализира и изяснява процесът на европеизиране на българското наказателно право. Тази част от монографията съдържа най-съществените приноси и има най-голямо значение както за процеса на законотворчество, така и за правоприлагането по наказателни дела.

Преди всичко като принос на автора следва два се посочи изясняването на самото понятие „европеизиране на българското наказателно право“.

След това искам да подчертая съществените научни приноси във връзка с изясняване на влиянието, което правото на ЕС оказва върху българското наказателно право и неговото развитие. Кандидатът разкрива особеностите на процеса на европеизиране на българското наказателно право в **три насоки**.

Първата от тях се изразява в *приемането, изменението или отмяната на национални наказателноправни норми*, продиктувано от необходимостта те да бъдат съобразени със задължителните стандарти, установени в правото на ЕС. Авторът обосновава

набляга на това, че става въпрос за постоянен процес, тъй като правото на ЕС е правен ред, който се развива твърде динамично. Доц. Пламен Панайотов изяснява, че националният законодател е длъжен да отменя всяка разпоредба, която противоречи на правото на ЕС. Преценката дали е налице такова противоречие следва да се основава на цялото право на ЕС, което обвързва съответната държава-членка. Кандидатът пояснява, че националният законодател е длъжен да съобразява правото на ЕС чрез отмяна на действащи норми в областта на наказателното право, като приема нови разпоредби или като измени съответните действащи норми. Аргументиран е изводът, че това понастоящем се налага в случаите, в които в българския НК все още не е възприета уредба, която да съответства на задължителните стандарти за уреждане на определени видове престъпления, на наказанията за тях или пък на свързани с тях въпроси на общата част на наказателното право. Въз основа на проведеното изследване са систематизирани и областите, в които предстои регламентирането в съответствие с тези стандарти.

Втората насока, в която се проявява процесът на европеизиране на българското наказателно право, е *неутрализирането на онези разпоредби от българския НК, които противоречат на правото на ЕС*. Като съществен принос в труда трябва да се оценят изяснените основни правни последици в случай на такова противоречие. В тази връзка не мога да отмина без внимание и задълбочения анализ на практиката на Съда на ЕС и на българския ВКС. Посоченото неутрализиране на национални разпоредби може да засегне норми и на двете части на българския НК – общата и особената. То може да се дължи на неизпълнение на задължителни стандарти относно предписаното от последните поведение, на предвидените наказания по вид или поради размера на тези наказания.

Третото направление, в което се проявява процесът на европеизиране на българското наказателно право, е необходимостта *да се съобрази тълкуването и прилагането на българското наказателно право с правото на ЕС*. Принос на разглеждания труд е изясненият механизъм, по който следва да се осъществява тълкуването и прилагането на разпоредби от националното наказателно право, съобразени с правото на ЕС. Авторът правилно приема, че този механизъм следва да бъде характеризирани с три основни етапа: първо – изясняване на действителното съдържание на разпоредбите от правото на ЕС, които правоприлагащият орган приема като относими към конкретния случай; второ – тълкуване на самите национални

наказателноправни норми, които уреждат разглеждания случай и трето – прилагане на изяснените чрез тълкуването норми от българския НК в съответствие с разпоредбите на правото на ЕС. Така косвено се стига до прилагане и на нормативни стандарти, предвидени в правото на ЕС. Авторът е подкрепил с примери от практиката на ВКС своето виждане за особено същественото практическо значение на застъпените принципни тези относно тълкуването и прилагането на разпоредби от националното наказателно законодателство, което е съобразено с правото на ЕС.

2. За участието си в конкурса кандидатът представя и **дванадесет статии, две от които са по-скоро студии.** Тези трудове са публикувани в авторитетни научни списания – „Съвременно право“ и „Правна мисъл“. В тях откривам съществени приноси в изследването на наказателноправни проблеми, които не са предмет на разгледаната по-горе монография.

Представените като статии трудове под номера 15, 16 и 25 от списъка на публикациите са посветени на *наказателноправната уредба на престъпленията против данъчните отношения.* В тях проблемите са изследвани последователно и задълбочено и следва да се възприемат като трудове със съществени научни приноси. Сред последните желая да подчертая най-вече направените предложения *de lege ferenda*, част от които вече са действащо право. Това са възприетите от законодателя предложения за промени в чл. 255 и 255а от НК (ДВ, бр. 75 от 2006 г.).

Останалите статии се отличават със своята актуалност, макар и да третират преди всичко въпроси, които са подробно изследвани в разгледаната вече монография.

Като цяло научното творчество на кандидата трябва да получи много висока оценка, която е мотивирана от посочените приноси в неговите трудове. Те безспорно са новост в науката и обогатяват съществуващите знания в областта на наказателното право. По същество те са методология за транспониране в българското наказателно право на задължителните за страната ни стандарти на правото на Европейския съюз. Запознаването ми с представените научни трудове ме впечатли със своята актуалност, задълбоченост и значимост. Убеждението ми, че доц. д-р Пламен Панайотов умее да избере и да изследва съществени наказателноправни проблеми, получи поредно потвърждение.

В заключение трябва да отбележа, че кандидатът е изпълнил изискванията на Закона за развитие на научния състав в Република България, като е представил нова монография като хабилитационен труд и други нови публикации след защитата на докторската степен и след избора за доцент. Предвид научните достойнства на неговото творчество и отличните ми впечатления от преподавателската му дейност **препоръчвам на научното жури да предложи на Факултетния съвет на Юридическия факултет при Софийски университет „Св. Кл. Охридски” да избере като професор по наказателно право доц. д-р Пламен Александров Панайотов.**

Гр. София,
16 март 2012 г.

РЕЦЕНЗЕНТ:

(проф. д-р Ал. Стойнов)